Za půvaby řeky Olšavy

Mikroregion Dolní Poolšaví

Naše krásná země je bohatá na vodní toky, pravda, nejsou příliš velké, ale o to svými zajímavostmi přitažlivější.
Mnohé z nich jsou opěvovány a rovněž literárně zpracovány v četných uměleckých dílech.
Kdo by neznal Smetanovu Vltavu, anebo svými dějinnými událostmi proslulé toky Labe, Moravy, Sázavy, Svratky a mnoha dalších.
Menší řeky a říčky už tolik pozornosti nebudí, ale i ty mají svá tajemná zákoutí, poklidné zátočiny či naopak bystré peřeje, a jsou proto příležitostně vyhledávány ať už sportovci, rybáři či romanticky založenými jedinci.
A takovou menší řekou je i naše Olšava, raději Olšavěnka.
Začíná svoji životní pouť docela nenápadně, ostatně jako jiné řeky a říčky.
Protéká vesnicemi a vesničkami, ba i městy, lesíky, úrodnými poli, aby se u Kostelan napojila v tok větší, ve svoji sestru, řeku Moravu.
Seznamme se tedy s touto říčkou více!
Po necelé hodince výstupu čarokrásnou jarní přírodou Bílých Karpat se ocitneme v místě rodící se Olšavy u jejího pramene.
Kolem něj se prostírá vitální mladá bučina. Zejména na jaře jsou listy okolních mladých buků svěží, měkké, oslňující svou zelení.

Pak už jenom zbývá upřít pohled k zemi. Spatříme, jak zpoza jílovité hlíny, překryté loňským listím, vytéká nepatrný pramínek vody.
Skvěje se vodou průzračně čistou, čistou jak jen podmínka života může být. Není divu, vždyť přichází na tento svět v kouzelném prostředí vonných lesů a lučin.
Symbolu tohoto téměř posvátného místa jsou si vědomi lidé, a tak okolí pramene Olšavy ztvárnili dle svých nejlepších představ.
Prameniště je podchyceno dvěma na plocho ležícími masivními pískovcovými kameny.
Na nich je návštěvníkům kruhovým znakem, původně jen na stromě upevněném, dáváno na vědomí, že právě v tom místě vyvěrá voděnka, která bude dlouhé desítky kilometrů protékat východním Slováckem.

Jaromír Slavíček

Nad pramenem se nachází zastřešený panel, na kterém sice není, jak by člověk očekával, uveden výčet rostlin a živočichů žijících v jeho okolí, ale i tak je na něm počtení zajímavé, neboť se z něho můžeme leccos dozvědět o pověstech, vážících se k tomuto kraji.
O prameniště se vzorně stará spolek z nedaleké obce, Pitínská beseda, jejíž členové se zjara u pramene scházejí a zpívají.

Slavíček

Nejenom však minulostí žije toto místo. Vegetace, tedy rostlin, potažmo živočichů, je v okolních hustých lesích nadmíru.
Pozornému oku v jarním aspektu neuniknou porosty bíle kvetoucích potočnic, ale i kyčelnic s drobnými květy či zelenkavého šťavelu obecného.
Z dalších bylin o sobě dávají vědět ostřice, suchopýry, na nedalekých loukách se dají při trošce štěstí nalézt i orchideje, prstnatec májový a kruštík bahenní.
Ve vodě si zase lebedí drobní korýši, konkrétně blešivci, kteří jsou indikátory čistých vod, k nalezení jsou však i drobní plži a rozmanité larvy hmyzu. Podle stop v rozbahněném okolním terénu tady není nouze i o spárkatou a černou zvěř.
A že posledně jmenované nevídáváme na každém kroku?
Odpověď je nasnadě.
Oni totiž dobře vědí, že les je nejenom jejich živitelem, ale také ochráncem. A ne každý příchozí do těchto míst bývá přítelem matky přírody.

Slavíček

Základní údaje o řece Olšavě jsou pak uvedeny na dvou tabulkách upevněných na nedalekém stromu. Dozvíme se z nich nadmořskou výšku pramene vodního toku, jeho délku i další zajímavosti. Snad umístění tabulek mohlo být řešeno jinak, citlivěji, ale již se stalo, nechme být!

Slavíček

Bylo mým přáním, ba přímo i touhou, abych se zjara vydal metr za metrem, kilometr za kilometrem cestou vody Olšavy, tedy luhy a háji, vesnicemi, ale i městy až k jejímu vyústění!
Olšava se zprvu v podobě nenápadné stružky téměř neznatelně line mladou bučinou.

Coby mladá a nezkušená si blouděním hledá cestičku mezi travinami a mechy, mezi spadaným loňským listím i drobnými větvičkami.
Pramínky vody se kvůli nim rozbíhají, aby se vzápětí znovu střetávaly a navzájem splétaly, podobně jak copánky v účesu půvabné mladé ženy.
Pokud narazí na překážku, a to se jim stává více jak často, hbitě si nacházejí v jílovité půdě cestu jinudy.

Slavíček

Zastavit se již nedají, jsou vytrvalé a snaživé, přičemž ale respektují zákony přírody. Obrazně si možná říkají:
„Překážky jsou na to, aby se překonávaly.“
A to se jim nesporně daří!
Jen o pár desítek metrů po proudu níže, již mezi urostlými buky, se stružka vody musí potýkat i s prvními většími překážkami, zejména masivnějšími větvemi.

Slavíček

Na některé si troufne, svým vodním filmem je pohladí, jiné, spěchajíc, obtéká.
Nejenom ale větve, ale i větší kameny se jí stavějí do cesty. Jeden vedle druhého, o chaos v jejich rozpoložení ve vznikajícím korýtku není nouze.
Rozmáčený terén v okolí potůčku se pro člověka stává značně nepřehledný, močálovitý, a tudíž obtížně schůdný.
Viditelné v něm stopy divočáků svědčí o tom, že v noci bývá v tomto zavodněném prostoru patrně asi hodně rušno.
Samotná Olšava se pak najednou ztrácí z dohledu, kryta hustými keři a travinami. Ne však nadlouho, zanedlouho se její obraz očím člověka znovu předestírá.
I nadále pak protéká místy, kterými lidská noha jen málokdy prochází, pokud vůbec. Možná by svými vodami ráda vybočila do stran, leč okolní svahy jí to zjevně zatím nedovolují.
Po mnoha dalších stovkách metrů se pod první známkou civilizace, můstkem, říčka Olšava, již ji tak nazývejme, zasnubuje s bystřinným Vlčím potokem.

Slavíček

Kdo ví, proč ten dostal svůj název, možná, že se skutečně v jeho okolí v minulosti potloukali vlci. I jeho voda se pyšní čistotou.
Mezi nimi vzniklý „vztah“ je samozřejmě setrvalý, své jméno si však nevěsta Olšava již pochopitelně nenechává vzít.
Další čekatel na seznámení s Olšavou čeká jen o málo dále.
Jedná se o tzv. Suchý potok, odvodňující svahy Žítkové, krajinu věhlasných bohyň a záhad s nimi spojenými.
Jeho název je jakýmsi oxymóronem, tedy slovním protismyslem, i jemu přináleží název patrně předky kdysi daný.
Korýtko Olšavy se těmito dvěma přítoky postupně stále více prohlubuje a rozšiřuje, bublající voděnka v něm své proudění zrychluje, spěchajíc za svým cílem.
Do cesty se jí však znenáhla stavějí přes tok ležící kmeny stromů, ať už přirozeným děním svůj život končící, anebo rukou dřevorubce padlé.
Ani jimi se nedá vodní tok zastavit.
I nadále zůstává jeho voda lákavě chladivou tekutinou, takže není divu, že nejeden kolemjdoucí má touhu se jí v letním žáru osvěžit.
Probublávající bystřině začínají svými svěšenými větvemi kynout i rozložité koruny kolem stojících statných buků, stejně jako první ostrůvky smrčin.
Kmeny stromů jsou mnohde pokryty šedavými lišejníky, kterým vévodí nažloutle zabarvený lišejník zední.
Pozornému oku se všude kolem nabízí i povlaky zelenavých mechů. Ty svým výskytem nezklamou ani tehdy, je-li okolní vegetace poskrovnu.
Kam se jenom lidské oko podívá, není nouze o rozmanité byliny, orseje, pryskyřníky, známý česnek medvědí nevyjímaje.
Ano, to je ta bylina, která je přímo nabita vitaminy, takže v jarním aspektu přírody je lidmi v nemalé míře sbírána.
Věru, poutavý je to pohled na tato lesní zákoutí s nevyslovenými tajemnými přáními a více jak zjevnou harmonií přírody.

Netrvá pak již příliš dlouho a říčka Olšava se blíží na dohled první vísce, Pitínu, kterou v dáli avizuje kostel sv. Stanislava.

Slavíček

Od blízké Vlárské železnice se zase co chvíli ozývá hluk motoráčku, který pracně vyjíždí nebo sjíždí pitínským Semeringem, tedy jakousi kolejovou smyčkou, aby zamířil do své cílové stanice.
Voda Olšavy začíná být stále více rozvernější, občas se dovádivě stáčí do stran, aby se opět záhy navrátila do svého, silou eroze stále více se prohlubujícího se koryta.
V nivě tvořící se kolem ní přibývá osamocených chat, bytelných stavení i hospodářských objektů, je jich však zatím jen pořídku.
Člověk si klade otázku, jak v nich lidé žijí, dočasně či natrvalo?
A jaké asi mají zaměstnání?
Co je vedlo k tomu, že žijí tak vzdáleně od centra obce?
Svým způsobem jim ale lze alespoň v něčem závidět.
Mají zde klid, relativně čistý vzduch.
Jistě, pobyt v lůně přírody má i svá negativa, ale to platí pro jakoukoliv jinou lokaci.
Z ticha lesních končin, které voda řeky doposavad prožívá, tato pozvolna „směřuje“ do obce plné jí nezvyklého ruchu.
Snad se v těch chvílích i stává, obrazně řečeno, bezradná z prvních doteků větších civilizačních vlivů.
Činnost lidí se totiž začíná čím dál tím více podepisovat i na jejím vzhledu.
Nejenom prvními nad ní se klenoucími můstky, ale především regulací jejího břehu. Tu někteří z nás, laiků, velebí, jiní naopak zatracují.
Kámen vedle kamene totiž začíná obemykat břehy vodního toku. Obrazně řečeno, kdyby bylo na jeho vůli, určitě by se těch svých kamenných obručí docela rád zřekl.
Svírají ho, nedovolují vybočení, které by tak rád chtěl a na které byl věky věkův zvyklý. Z našeho, tedy lidského pohledu je to ale poněkud jinak.
Bez regulací by Olšava mohla po velkých dešťových srážkách svými vodami lidským sídlům a okolním pozemkům bezesporu natropit velké škody.
V dobách relativního klidu se však jen tiše proplétá mezi staveními a jim přilehlými zahradami, aby pak její vodu hospodáři začali využívat k potřebným účelům.

K hladině Olšavy tak nejednou vedou jednoduché schůdky, v jiných místech je k vidění i hadice zanořující se do vodního toku a umožňující odběr jeho vody.
A proč také ne?
Vždyť voda je základem života, má přece sloužit všem.
Na okraji Bojkovic Olšava s „vděčností“ přijímá zprava svůj první větší přítok, Kolelačský potok. Ano, je to ten, který protéká stejnojmennou vodní nádrží.
Koryto řeky tímto přírůstkem nabývá a zvětšuje se, takže už může pojmout poměrně velká kvanta vody.
To samozřejmě hlavně platí pro srážkově bohatší časy.
V sušším období však k stačí vodě k průtoku korytem jen jeho nevelká část. Očím člověka se pak za těchto okolností otevře pohled na nahromaděné sedimenty, splavované z nedalekých hor.
Na nich se časem ze zachyceného organického materiálu vytváří humus, který posléze umožňuje nárůst vláhomilné vegetace.
Z Pitína si to pak Olšava míří k Bojkovicím.
Niva, kterou protéká, je stále širší a širší, takže kolem ní očekávaně přibývá vícero pečlivě obdělávaných pozemků.
Řeku tu ve větším či menším odstupu provází cyklostezka s rozvážně jedoucími cyklisty, nejednou v rodinném seskupení, anebo tudy zamyšleně kráčejí chodci.
Vodní tok je z obou stran chráněn břežní vegetací, většinou stromovitou, tvořenou takřka výhradně olšemi.
Avšak ani o bujné křoviny není v těchto místech nouze.
Těch hlohů s typickými listy, červeně zbarvených šípků, plodů brslenů ve tvaru kněžských čepiček či ptačího zobu je všude kolem břehů řeky nespočítaně.
Zejména pro ptactvo je takový porost ideálním životním prostředím, tedy biotopem. Opeřenci poletují z místa na místo, štěbetají, klidu si nedopřávají.
Ale to už se na „obzoru“ zjevuje město Bojkovice, na počátku kterých se řeka „setkává“ s vodárnou a jejím pečlivě upraveným okolím.
Opodál řeky, ale již ve svahu, je možné spatřit a obdivovat statné duby a po celý rok stále zelené borovice s pokroucenými větvemi.
Dominujícími dřevinami při březích však i nadále zůstávají olše a jasany, rozpoznatelné podle svého typického vzhledu a na podzim i nezaměnitelných plodů.
V bezprostředním doteku s uvedeným sídlem však Olšava musí strpět nelibé vůně ředidel a jiných chemikálií, linoucích se z blízkého závodu.
Tuším, že se v nich zpracovávají plasty, ale i kovy.
Snad tyto civilizační výdobytky a jejich zpracovávané suroviny řece tolik neublíží, toto tvrzení však musí posoudit jiní.
Řeku spíše ohrožují při jarním tání přívaly vod z tajícího sněhu, které mohou být svým množstvím následně nebezpečné mostním konstrukcím, které se vodě stavějí do cesty.
Opačným extrémem jsou čím dál tím častější období letního sucha, kdy řeka svým vzhledem už vodní tok příliš nepřipomíná.
Vodní stav se v takovou dobu nejednou počítá na centimetry, takže řeku by mohlo hravě přebrodit snad i dítě.
Stejně jako v Pitíně i zde za těchto okolností vznikají v korytě řeky bahnité ostrůvky, na kterých, podobně jako v celém průběhu vodního toku, vyrůstá vlhkomilná vegetace.
Namátkou je možné uvést dvojzubec nící a rákos obecný.
V obci samotné, tedy v Bojkovicích, řeku místy svazuje kamenná regulace, bránící její boční erozi.
V některých úsecích je už částečně zvětralá, překrývaná vegetací, přesto i nadále plní funkci lidmi jí svěřenou.
Lidé si to tak přáli, neboť znali minulost Olšavy, a proto se rozhodli uvedeným způsobem chránit své město i jeho okolí před povodněmi.

Slavíček

Po několika stech metrech své cesty městem jej řeka opouští.
Možná si v tu chvíli „teskně zavzpomíná“ na tam kdysi existující dřevěný most, ze kterého na břehu zůstávají jen vystavená dřevěná torsa v podobě kůlových nosných pilířů.
Takových dřevěných mostů však bylo v Bojkovicích v minulosti více, ty však v průběhu času neodolaly povodním či válečným událostem.
Současný most je moderní, železobetonový, a tudíž není pochyb, že bude mít delšího trvání než mosty dřívější.
Historii mostů v této lokalitě zajímavým počtením přibližuje na břehu stojící a informacemi oplývající panel.

Slavíček

V uvedeném místě řeka z levé strany přibírá Bzovský potok, odvodňující oblast obcí jižně od města položených.
Pak už Olšava vede své vody podél svahů zámku Nového Světlova. Její břehy tak jistě v těchto místech pamatují snahy válečníků dobýt kdysi na skalním ostrohu se pyšnící hrad.
Jen o kousíček dál na levém břehu řeky stála v předminulém století Jindřiščina huť. Zpracovávala málo bohaté železné rudy, vyskytující se v okolí.
Nevydržela svým provozem příliš dlouho, ale i tak byla něčím, co řeku v její historii krátkou dobu provázelo.
Dnes se na jejím místě nachází jen pamětní kříž s informací o historii hutě.
V dalším úseku svého toku směrem k Záhorovicím dělá řece společnici železnice, známá Vlárská dráha.
Kdysi po ní jezdívaly i rychlíky, dnes už jenom vláčky motoráčky, anebo nově zavedená a poněkud rychlejší Arriva.
Pak se řeka od železniční trati na čas prostorově odlučuje, aby se k ní poblíž záhorovického nádraží opět, takřka nenápadně zase přivinula.
Břehy Olšavy jsou i nadále lemovány javory, jasany a více druhovými křovinami.
Všechny tyto dřeviny hladinu řeky umně skrývají, takže ne vždy je její tok, byť z nevelké vzdálenosti, pozorovatelný.
Tyto již evidentně svým vzhledem přestárlé stromy byly a dodnes jsou doslova obsypány keříky poloparazita jmelí cizopasného.
Tato skutečnost uvedeným dřevinám nepopiratelně škodí, přesto však tento poloparazit svou zelení v korunách svých hostitelů působí v zimním období na člověka povzbudivě.
A to nemluvím o pověře, spojující štěstí s větvičkami jmelí.
Jinak je zde řeka na pohled svým prouděním klidnější, jakoby rozvážnější.
Jen nevelké jezy zpestřují její tok.
Pokud někdo přece jenom zatouží po zajímavém výhledu, stačí od řeky poodejít pár metrů na přilehlou louku, aby se mu z ní nabídl pěkný výhled na zámek Nový Světlov.
V samotných Záhorovicích se jen kousek od vodního toku nachází pramen známé kyselky. Její voda je mimořádně bohatá na oxid uhličitý, a podle toho i chutná.

Za záhorovickým mostem se i nadále proudění řeky zpomaluje, voda plyne tiše, jakoby hladila okolní břehy.
Stejně jako u Záhorovic, tak u následujících Nezdenic je řeka lemována souvislou příbřežní vegetací vzrostlých jasanů a javorů s bujným keřovým i travním podrostem.
Stačí se zde jen na chvilku pozastavit a z korun stromů uslyšíme melodický zpěv ptáků, který se stává zejména v průběhu jara cenným zvukovým obohacením těchto ekosystémů.
Popisovanou harmonii přírody občas „oblažují“ svým šumem i jezy, které jsou v těchto úsecích kvůli vyššímu průtoku vody o poznání hlučnější, jako ti předešlí.
Svými „tóny“ pozitivně ovlivňují lidskou duši, takže chvilkové u nich setrvání může být lidského nitra pohlazením.
Před Nezdenicemi přibírá řeka zprava Kladenku, aby člověk záhy po jejich soutoku nabyl dojmu, že se voda ve svém pohybu téměř zastavila, tak malý je v těch místech spád vodního toku.
Tím je dán ovšem předpoklad k opětovné sedimentaci plavenin a vytváření z nich ostrůvků, které zachytávají další a další připlouvající komodity.
Břehy řeky jsou prorostlé kořenovými systémy stromů, rozsáhlejší kamenná regulace by zde asi byla něčím nadbytečným.
Že jsou jezy každým kilometrem stále více nápadnější, toho je dokladem jeden z nich v následující obci, konkrétně v Šumicích poblíž hlavního mostu.

Slavíček

Je nepopiratelně vizuálně přitažlivý, ale má údajně na svědomí i nejednu lidskou oběť. Jeho zpěněné vývařiště je v tomto ohledu více jak varující!
V Šumicích u nádraží přibírá Olšava z pravé strany potok Ovčírku, který odvodňuje o kousek výše ležící tři chovné rybníky.

Slavíček

Řeka však v této obci nabývá vlivem regulace opět přímkového směru, takže větších zátočin zde prakticky nevidíme.
Zato živočišný svět tu dává o sobě svou přítomností vědět každou chvíli. Stačí třeba jen na hladině sledovat ladně plující hejna divokých kachen.
Rejdění jejich párů je pastvou pro oči zasvěceného člověka.
Samec ve svatebním šatu je nepřehlédnutelný, doslova září barvami. Naopak samičky mají nenápadné hnědavé zbarvení.
V létě kačeři přepelichají a vypadají téměř stejně jako kachny. Žijí v párech, zpravidla je však tvoří jen na jeden rok, takže s tou jejich věrností to nebude až tak valné.

Slavíček

I u hmyzu, například motýlic, je co obdivovat.
Často usedají na příbřežní bylinnou vegetaci, zde probíhá i páření. Samci vykazují silné teritoriální chování a brání si své území i samici.

Josef Jančář

A výjimečně jsou u vodního živlu k zastižení i vzácnější zástupci naší zvířeny, třeba čáp černý.

Ten vyhledává především rozsáhlé lesy v blízkosti vodních toků nebo stojatých vod. V bezlesé či přímo kulturní krajině s ojedinělými stromy se vyskytuje jen zřídka, v poslední době však přece jenom častěji.
Žije velmi skrytě – jeho hnízdo je obtížně k nalezení i pro zkušenější ornitology.
Potrava černého čápa je téměř výlučně živočišná – hlavní podíl připadá na ryby, které jsou v ní proporcionálně zastoupeny více než u čápa bílého.
Loví ale také žáby, mloky, vodní hmyz a hady, méně pak drobné savce a ptáky. Potravu hledá převážně v mělkých vodách – většinou v lesních potocích a horských bystřinách.

Josef Jančář

Avšak v těchto místech zkázonosně „úřaduje“ bobr! Na nepříliš vzdálených kmenech dřevin je jeho působení více jak patrné.

Josef Jančář

Takový poklidný ráz však nemívá řeka vždy. Dokladem tohoto tvrzení je popis povodně z padesátých let minulého století.
Uveďme dílčí přepis ze šumické kroniky!

„Se sklizní obilí započato 20. července.
Úroda obilovin byla dobrá, místy až velmi dobrá, jak oziminy tak i jařiny. Kosilo se ponejvíce samovazy, obilí se skládalo do křížných mandelů i do panáků.
Kosení, skládání, svážení, výmlat. Když bylo všechno v nejlepším tempu, přišly bouřky i lijavci. Malý mráček, hromobití, lijavce.
Co to znamená pro polní práce a k tomu ve žních, není zapotřebí poznamenávat.
Postup práce je zpomalen, kola strojů i povozů zařezávají se do mokré půdy. Obilí pod tíhou vody poléhalo na zem.
Každý den, hlavně odpoledne bouřky, lijavec.
Vyvrcholení přichází 15 srpna.
Celou noc a celý den a v noci na 16. srpna prší a prší.
Ráno 16. srpna.
V časných ranních hodinách nezvyklý hukot probouzí občany bydlící v horní části obce v Kůtě, za dráhou.
Potok Ovčírka, jindy skorem suchý, přináší hukot.
Korytem se valí spousta vody, z koryta se rozlévá v rovině do polí a ve vesnici po návsi. Voda zaplavuje zahrádky a vniká do níže položených domů.
Mocný proud rve a odnáší co má v cestě.
Odnáší stromy a klády dřeva, snopy obilí.
Kolem sedmé hodiny voda v Ovčírce opadá.
Zato řeka Olšava začíná řádit.
Prostor pod mostem nestačí pojmout spousty vod.
Voda v řečišti stoupá, už přetéká přes most.

Dravý proud nese bedny, trámy, prkna, včelí úle, králikárny, celé mandele obilí, vyrvané stromy. Sláma, stromy chytají se na zábradlí mostu a tvoří jakousi přehradu, voda se zvedá a zaplavuje zahrady, hřiště na výpustě, zaplaven je hřbitov téměř do poloviny plochy.
Dvě části vesnice, horní část od dolní části je oddělena vodou od dráhy až po kostel. Přes most se valí kalný proud, zábradlí 1,86 metr vysoké je pod vodou.
Voda stoupá stále, už teče mezi kolejemi dráhy.
Na malé straně a v povodí řeky na dolním konci obce, vynášejí lidé to nejnutnější, vyvádějí dobytek po pás ve vodě.
Přes nový železobetonový most v dolní části obce, který spojuje obec s tratí Vlachňová, voda rovněž přetéká.
Domky, Boženy Stehlíčkové, Anežky Kubáňové, Augusty Lišky, jsou zaplaveny. Voda teče okny dovnitř.
Od dráhy téměř po silnici jest jedno jezero.
Pod velkým tlakem vody, vylomilo se zábradlí mostu, dravý proud strhl jej dolů, nastal rychlý odtok. desetimetrové klády, materiál to pro stavbu kulturního domu.
Teprve kolem desáté hodiny počala voda klesat.“
Takže jak vidno, naše Olšava umí být i „zlá“. Ale ona se jistě ráda vymluví na počasí, musí se jí to věřit. Nejenom však povodněmi Olšava dokáže zahrozit, neboť i ledové jevy při jarním tání umějí lidem zapříčinit těžkou hlavu.
Když totiž na konci zimy povolí mrazivé sevření řeky, dají se její ledové kry do pohybu a stávají se velkým nebezpečím pro cokoliv, co jim stojí na cestě.
Jak to občas vypadá v takovou dobu mezi Uherským Brodem a Šumicemi, o tom více jak výmluvně svědčí fotografie.

Jana Bistrá

Jana Bistrá

Ale tak dejme raději slovo opět současnosti!
Za Šumicemi se Olšava začíná svou erozí zařezávat do terénu, což vedlo v korytu řeky k nutnosti vytvářet postranní terasovité plošiny, takzvané „bermy“.
Postupně na březích přibývá i stromové vegetace, hlavně pak znovu olší, o jejichž dřevo jeví evidentní zájem bobři, v případě odumírajících, ale ještě stojících kmenů svými hnízdišti pak i ptactvo.
Některé z těchto již zcela odumřelých tors stromů jsou pak doslova prošpikovány jejich vletovými otvory.
Lze jen spekulovat, o jaké ptačí druhy se jedná.
V dalším průběhu vodního toku je na první pohled vzhledově přitažlivý jez v sousedství cyklostezky před Újezdcem.
Má zkosenou hranu, stékající voda na něm prokysličením vytváří pozoruhodné stříbřité efekty.

Slavíček

Poklidný tok je o něco dále opět střídán relativní „divočinou“ s výraznými zákruty. Za povšimnutí stojí i jeho břehy s početnější a rozmanitější vegetací.

Slavíček

Je však v mnohých případech přestárlá a neudržovaná.
Před Újezdcem Olšava ze severu přibírá od Luhačovic tekoucí Šťávnici. Ta svým množstvím vody významně přispívá k navýšení průtoku Olšavy.

Slavíček

Že vždy neprotékala v současně tvarovaném korytu, o tom svědčí její nedaleké mrtvé rameno a o něco dál i ostrůvek izolovaného lužního lesa.

Slavíček

Uvedená lokalita působí na kolemjdoucího dojmem takřka „amazonského“ pralesa. Některé v něm odumírající vrby dosahují impozantních rozměrů.

Pod jejich kmeny se nachází množství pozvolna trouchnivějících větví s typickým na nich nárůstem dřevokazných hub.

Slavíček

Samotnému Újezdci s vlakovým nádražím se však řeka obloukem vyhýbá.
Za železničním mostem však znovu nabývá „civilizačního“ vzhledu, neboť se svým tokem napřimuje a připravuje se na své převzetí těšovským jezem.
Nad ním, při jezem zvednuté hladině, jsou na břehu běžně k zastižení posedávající rybáři, zahloubaní do svých myšlenek.
Zbystřují pozornost, jen když se hladina řeky v prostoru udice zavlní.
Tázajícím lidem, kolem jdoucím, dávají na vědomí, že se v Olšavě dají lovit prakticky všechny známé druhy ryb, dokonce prý i sumci.
A o zčeřenou hladinu zde nebývá nouze.
Každou chvíli se nějaká rybka blíží k návnadě, anebo se sama zabývá pronásledováním kořisti. Ve vegetačním období občas nad hladinou řeky proletí vážka či motýlice, avšak i jiný hmyz dává o sobě vědět svým charakteristickým vzhledem a pohybem.
Přírody milovné zase osloví šum listí stromů, které své větve sklánějí k poklidné večerní vodní hladině.
Kolem Olšavy se v těchto místech prostírají již rozsáhlá pole, mající svou zvýšenou hladinou spodní vody prospěch z nedaleko tekoucího vodního toku.
Nevelkým průtočným přínosem jsou pro ni i potoky, ať už se jedná o Bánovský, Vinohradský nebo Havřický.
Pozornému oku, spíše však odbornějšímu, neuniknou u Újezdce s řekou souběžně vedoucí nevysoké valy, které jsou klasickými říčními terasami.
Řeka zde svým klidem působí opět až konejšivě, ale běda když zaprší vícero dnů a z oblohy se spustí clona hustého deště.
Kroniky poolšavských obcí „hovoří“ o bezpočtu záplav, které svými účinky devastovaly okolní krajinu.
Samotný těšovský jez budí mezi lidmi oprávněnou pozornost svou konstrukcí a přepadem vody, který bývá zvlášť mohutný zejména v době povodní.

Slavíček

V tom času se vody Olšavy hlučně převalují přes hranu jezu a vytvářejí pod ním svým dopadem velmi obávaný „vodní válec“.

Jana Bistrá

Věru, do něho se dostat riskujícími „plavci“ by bylo pro ně osudovým činem. Naproti tomu malá elektrárna k jezu přiléhající jistě naplňuje očekávání do ní vkládané.
Regulované břehy Olšavy jí dodávají v těchto místech charakteristický „městský“ ráz. Ale i tak jsou v některých jejich úsecích místa jako stvořená pro pobyt hlodavců, jmenovitě potkanů a nutrií.

Slavíček

Hezký dojem však zanechávají na hladině řeky šarmantně plující kachny divoké, přemisťující se čas od času za svým zájmem.
Řeku po dalších několika dalších stech metrů čeká protáhlý Šumický most s pěkným výhledem do okolí.

Slavíček

Po jeho „překonání“ řeka uctivým obloukem obtéká převážně průmyslové objekty „královského“ města Uherského Brodu.

Před tím však ještě musí „přetrpět“ hřmot vlaků přejíždějících přes o něco dál postavený nevzhledný železniční most, aby následně dospěla k mostu Nivnickému s kamenným zábradlím.

Slavíček

Poblíž něho z jihovýchodního směru Olšava přibírá Nivničku.

Slavíček

Takto posílena pak míří dál a dál k nenápadnému, i když poněkud menšímu mostu Vlčnovskému. Za ním se řeka znovu ukládá do „spánku“, vetkána do klidného lůna luk a polí, ale i zahrad.

Slavíček

Její břehy sporadicky lemují málo udržované slivoně, případně ořešáky. I zde občas rybáři posedávají se záměrem vylovit vysněnou rybu.
Řeku k posezení však vyhledávají i romantikové.
Ti si pak nejednou v teplém letním podvečeru možná pokládají otázku.
„Co daly uplynulé hodiny mé duši? Byly protkány chvilkami radosti, anebo kráčely ruku v ruce se steskem?“
Podobné, ale i jiné úvahy jim snad protékají hlavou, tak jako před nimi proud vody ubíhá za svým cílem.
Na vodní hladině se mezitím se zlatavým odleskem posledních paprsků slunce prohánějí vodoměrky.
O kousek dál postarší rybář se svou vnučkou s plným soustředěním pozoruje zvlněnou hladinu na konci svého rybářského prutu.

Slavíček

Zpěv trylkujících ptáků v okolí je pak koncertem, kterému rozumí jen ten, kdo mu chce a hlavně umí porozumět.
V příbřežním rostlinném porostu se večerním vánkem kymácí stébla trav, snad kostřav či lipnic, v jiných místech zase vykukují z bujného porostu statné lodyhy kostivalů s nachově fialovými květy, ba i nedaleký ostrůvek pomněnek zde bývá ke spatření.
Možná romantik zvědavě rozhrnuje i trsy travin. Něco hledá, třeba hodlá nalézt jemu vysněnou bylinu.
A už ji má na dohled.
Po nalezení kterého květu tak toužil?
No, přece po drobném, namodralém květu rozrazilu.
K mírně zkalené vodní hladině se se západem slunce sklání větve statné nedaleké „smuteční“ vrby, jako kdyby právě jimi chtěly dát vodě večerní políbení.
Té vodě, která sytí svou vláhou její kořeny, aby následujícího dne se listy rozkošatělé koruny stromu znovu oddávaly sálavým slunečním paprskům…
Všude se prostírá téměř idylická atmosféra, příhodně se hodící k uspořádání mysli, k probírání nejenom událostí pomalu končícího dne, ale vůbec života jako takového.
Takový člověk si možná v těch chvílích utrhává stéblo trávy a vsouvá ho do koutku úst, snad s pocitem, že se mu jeho jemným rozkousáváním bude přemýšlet lehčeji…
Roztěkanýma očima pozoruje zvolna plynoucí tok, z jehož hladiny se občas ozve šplouchnutí. Možná se nějaká ryba zmocnila své kořisti, anebo si jen tak pohrává s vlnkami.
Myšlenky romantika znovu a znovu poutají jeho mysl, víří mu hlavou, každá z nich se snaží prosazovat na úkor té druhé…
Z nevelké vzdálenosti je slyšet jedoucí vlak, pražce duní rázovitými údery kol. Zvuky však postupně utichají, až ztichnou docela.
Myšlenky zasněného se však i nadále střetávají, podávají si ruce, aby se vzápětí v nesouladu zase rozešly.
Sejdou se znovu?
A kdy, jestli vůbec?
Člověk mimoděk pozvedá oči k obloze.

Věnuje pohled oblakům na nebi, které ten den byly jistě svědky mnohého, vítr jim ukazuje cestu.
I ony se však časem rozplynou, tak jako se snad rozplynou v duši chmurné úvahy.
Citelně se ochlazuje.
Zleva ještě něco připlouvá.
Co to asi je?
Ach, to jen větvička někým utržená a hozená do vod. Proplouvá kolem břehu, otáčí se kolem své osy, snad i žaluje na svůj osud.
Pozvolna se zase vzdaluje. Možná se někde zachytí o křoviny, možná se stane útočištěm pro drobné vodní tvory.
Možná…
Obzor se mezitím zabarvuje do ruda, ano i červánky se s nastupující nocí loučí se sluncem na jeho každodenní dráze.
Těžce se člověk romantického založení zvedá a oprašuje oděv od úlomků trav.
Nadešel mu čas navrátit se k domovu.
Ještě jednou se nazpět poohlédne k lesknoucí se hladině.
Ukolébán usínající přírodou se v jeho nitru rozestře klid a mír, doprovázený tichem, které umí nabídnout jen příroda, ve které plyne vše tak, jak má.
Ano, „Panta rhei“!
Harmonie přírody je obdivuhodná
I rybář začíná balit své nářadí.
Asi dnes nic neulovil.
Pro někoho je to zklamání, pro jiného štěstí.
Ale tak to v životě chodí…
Za Havřicemi, zejména za jejich nevelikým mostem, si řeka i nadále váží svého klidu.
Její koryto je terasovitě upraveno, což bylo jistě záměrem vodohospodářů. Zajímavostí je v tomto úseku řeky však jen poskrovnu.
Sem tam po hladině rejdí divoké kachny, při přiblížení se kohokoliv ustrašené vzlétají.
Břehy lemuje jen několik málo nepříliš udržovaných stromů, většinou slivoní, případně starších ořešáků.
Z kolem se vyskytujících rozsáhlých úrodných polí a malých udržovaných zahrádek má člověk příjemnější pocity.
Všude klídek.
Teprve o něco dál se na březích znovu objevují známky výskytu původní stromové vegetace, hlavně pak vrb.
V řece jsou občas k zahlédnutí nevelké peřeje a to tam, kde člověk záměrně vložil do koryta řeky několik větších kamenů.
V oněch místech si „vodička“ trošinku zapění, prokysličí se a po břehu procházejícímu se jedinci nabídne pěkný vizuální zážitek.
Zejména, když se jeho zrak setká s projíždějícími vodáky. Na Olšavě by je za normálních vodních stavů nečekal.
Ale když v předcházejících dnech pořádně zapršelo a hladina řeky se viditelně zvedla, tak může ty vodáky v peřejích jen obdivovat.

Slavíček

Člověk si v takový okamžik zavzpomíná na zveřejněné zážitky jistého vodáckého páru z časopisu Vodák ze splavování téměř celého toku řeky Olšavy.
Cituji jejich dojmy:

„Tak si můžeme na vodácké mapě odškrtnout další splutou vodu.
Tentokrát nám neodolala místní říčka Olšava.
Na vodočtu měla o deset centimetrů víc než je limit, ještě jsme ji nejeli, obtížnost maximálně WWI, plavba v přírodním parku a hlavně ze Zlína pouhých 25 km.... to by šlo.
V sobotu jsme se tedy lehce rozcvičili při sekání drážek pro dráty a druhý den vyrazili na vodu.
Už jsme byli informovaní, že se dá sjet z Uherského Brodu a taky že je její tok nadlepšován říčkou Šťavnicí.
Mapa nám prozradila, že jejich soutok je už o pár kilometrů dřív, v Újezdci, kde je blízko i nádraží, tož co kdybychom začali už tam?
Dobrý nápad, zdálo se.
Se Šťávnicí jsme se potkali už při cestě, ale nevypadala, že by mohla něco nadlepšit. Asi teda bude mít dost vody samotná Olšava.
Jenže stačil pohled z auta z mostu dolů a málem jsme to rovnou otočili - takhle přece nemůže vypadat řeka, která by měla jít splout!
Peřej pod mostem samý šutr a o kus dál další, na první pohled taky nesjízdná.
Po překonání šoku jsme se přece jen rozhodli náš člun nafoukat a vyrazit, když už jsme tady. Snad to nějak projedeme.
Vesty ale tentokrát zůstaly v autě, protože v takovéto řece mohlo hrozit akorát, že nás budou po několika kilometrech chůze korytem bolet nohy.
Vypluli jsme raději až za peřejkou a v mírném proudu se šinuli k další. Kupodivu šla projet, aniž by nám některý šutr dal o sobě vědět.
Následující dva kilometry podél hlavní silnice jsme odpádlovali po absolutním v oleji. Hloubka pod lodí se neustále zvětšovala - v cestě stál první jez.
Ten ale byl.

Když jsme pod ním znovu nasedali, vypadal jako malá přehrada, výška snad osm metrů. Už chápu, proč se obvykle začíná až za "tím".
V trochu svižnější vodě jsme se ocitli v Uherském Brodě.
Ani místní peřejnaté stupínky nám nedělaly problémy, i když u některých bych si na to předem nevsadil.
Vysednout nás ale donutil jez před Hradčovicemi.
No alespoň jsme se seznámili s těmi, kdo se starají o místní vodní elektrárnu. Prý jsme měli plout na jaře, kdy byla řeka o pět metrů výš ;-)...vtipálci.
Konečně jsme se blížili do oblasti přírodního parku. Hned na začátku byla přes řeku závora ve formě padlého stromu.
S podplutím nebyl problém, i když „háček“ ještě dlouho tvrdil, že nebýt jí a skvělého přitáhnutí...
Druhý strom kousek za tím prvním byl už rozvětvenější a chvíli jsme manévrovali, než se podařilo proklestit ke kmenu a ten s odlehčováním přídě a zádě přejet.
Naštěstí toto byl na delší dobu jediný "pozdrav" divoké přírody, i když koryto bylo i nadále hodně zapadané a stopy po jarní povodni všude kolem nás.
Před železničním mostem nás měla čekat 30-ti metrová peřej, za větší vody o obtížnosti až WWII.
No, nejdřív to párkrát šplouchlo pod přídí, pak si s naší lodí pohrál strašný volej a na závěr nás na dvaceti metrech málem odrovnalo několik větších vlnek, z nichž jedna dokonce skočila do lodě.
Setřeli jsme smrtelný pot z čela ;-), podpluli most a hned v místní vesnici raději přirazili ke břehu. Před námi byla totiž další vodní elektrárna a především jez.
Při přenášení nastala otázka: končit nebo ještě kousek pokračovat?
Byť na celý den hlásili déšť, počasí se stále jakžtakž drželo a i vlak byl blízko ..., opět jsme tedy nasedli a vypluli.
Ihned za vesnicí nám park zase dal o sobě vědět.
Jeden padlý strom nás donutil projet přes mělčinu, až se nám za lodí zaprášilo, jiný jsme kudysi proklestili, ale poslední košatý velikán řeku zahradil úplně.
Spolu to před ním vypadalo dost nevábně, vpravo i vlevo strmý břeh, pod lodí hlubina a tak to vypadalo jako zázrak, když se zčista jasna objevila vpravo na břehu asi metr široká škvíra, kudy se dala loď přenést.
A rychle pryč odsud.
Nakonec si to ale u nás Olšava přece jen vyžehlila.
Vysoký levý břeh se na dlouhý úsek změnil na strmou pískovou stěnu, do které se řeka doslova zakusovala.
V mírných peřejkách jsme se kochali pohledem na tuto krásu a předchozí potíže byly zapomenuty.
Jen počasí začalo zvedat varovný prst, abychom to s tím lelkováním zas tolik nepřeháněli.
Raději jsme se teda zase chopili pádel a v Míkovicích nad jezem to zabalili, aby nás déšť zastihl až na místním nádraží.
Olšava není zas tak nudná říčka, jak jsme původně čekali, hlavně díky spoustě stupínků.
Ale příště už budeme ve střehu, co se týká plavby v přírodním parku, i když ty padlé stromy byly asi čerstvější záležitost.“
Tolik jejich vzpomínky.

Jiní vodáci, konkrétně pan Michal Kotásek, se mně zase písemně svěřili s následujícími vzpomínkami:

Setkání s bobrem

Několikaleté čekání se vyplatilo.
Je to možná šest let, co mně kamarádi vyprávěli o sjíždění Olšavy.
Tehdy jely tři lodě z Veletin do Kunovic a od té doby o tom sním a čekám na tu pravou chvíli.
Od taťky jsem si půjčil nafukovací kanoi.
Vlastně bych mohl říci, že jsem mu ji zabavil. Peníze investované do kaučukového lepidla se na těch pár trhlin opravdu vyplatilo.

Se svou přítelkyní a jejími dvěma dcerkami jsme se vypravili za jedním z kamarádů výše uvedené vodácké party.
Té mladší dívence dokonce zapůjčil záchrannou vestu a dovezl nás za Veletiny na místo.
Po důležitých organizačních přípravách, jako je nafouknutí lodi a uložení věcí do voděodolných batohů, došlo konečně k nalodění a zvolání vodáckého AHOJ!
Slunce krásně svítilo a voda byla průhledná až na dno.
Z prvotního zklamání jízdy takřka po traktorových a automobilových gumách přišla pohoda v podobě železničního mostu.
Od něj jakoby postupně vznikal jiný svět.
Kdo viděl Cestu do pravěku, pochopí.
Stromořadí přecházelo v keře a velké staré stromy, mnohdy polámané či suché.
Rovné, upravené koryto zmizelo a nám se otvírala neprozkoumaná, klikatá, zarostlá džungle.
Neustálé zahýbání toku nám přinášelo pořád něco nového.
Podemleté stromy odhalovaly své kořeny až do metrových výšek.
Tůňky vracejícího se proudu i vyhýbání překážkám a podplouvání větví je krásný vodácký zážitek.
Z korun stromů se začalo ozývat zvláštní skřehotání a po chvíli vidíme sytě žlutého ptáka a za ním dalšího.
V menší pauze volám kamarádovi, který mně oznamuje, že žluva hajní se na nás přiletěla podívat.
Ještě nějaká ta zatáčka s peřejí a vidíme konec prvního úseku divočiny.
Chvilkovou plavbu krajem civilizace zpestřil vysoký jez u Popovic, okolo kterého jsme po malém občerstvení loď raději přenesli.
O pár metrů dále se vyhýbáme rybářskému vlasci chlapce, jenž je tatínkem učený „jak na ně“.
Klidnou hladinou podplouváme pod mostem, za kterým je hráz z velkého kamení.
Nedaří se nám jí hladce projet, a proto jednou nohou vysedám a odlehčuji loď trhavými pohyby, tím se posouváme níž a níž.
Najednou se loď zhoupne a pootočí, proud vody tlačí na pravý bok a nám hrozí, že se „cvaknem“.
Naštěstí se příď uvolnila od šutráku a tak situaci zdoláme bez hysterických záchvatů.
Hladina se stejně jako my zklidnila a zase brouzdáme vodní tok.
Objíždíme popadané stromy a drhneme až na dno.
Každou chvilku vystupuji a loď i s posádkou táhnu přes napříč řekou rostoucí pásy skal.
Po třech nebo čtyřech ostrých zatáčkách se nalevo objevuje vysoká stěna pískové barvy plná trhlin a odpadaných kusů.
Horní část je částečně soudržná, díky tamním stromům tyčících až nad vodu a s kořeny volně svěšenými.
Držíme se co nejvíce u břehu s pocitem, že nad námi „letí“ stromy.
Malá hloubka mě nutí vystoupit, a proto předávám pádlo a jdu ve vodě za lodí.

Michal Kotásek

Neuplyne ani pár sekund, co si vyřizuji telefonem odvoz, a loď se v proudu zastaví.
„Michale! Narazili jsme na šutr!“
„To není šutr! To je bobr!“ s údivem hledíme na chlupatou kouli s placatým ocasem.
Kdy a jak zemřel, se nikdy nedozvíme, ale jsme rádi, že kromě cestiček do vody vidíme i toho tvora, který je tvoří.
Zdoláme ještě několik zatáček a stromů tyčících se zpod hladiny a plujeme kolem starého mlýna, ze kterého zbyla už jenom ruina.
Poslední průlet ledňáčka a zdoláváme dlouhou kamennou hráz, která ukončuje meandry, a blížíme se k jezu u Míkovic.

Michal Kotásek

Pro dnešek už toho ale bylo dost, tak vypouštíme loď a čekání na auto si zpříjemňujeme brouzdáním v mělčině za přítomnosti hrouzků a malých jelečků.
Teď už i my máme o čem vyprávět a každoročně těch historek přibývá. Třeba o tom, jak jsme na Olšavě za zvýšeného toku potkali jiné vodáky.

A nyní se opět vracím ke svým postřehům.
Řeka se za Havřicemi začíná velkým obloukem vzdalovat od silničního obchvatu Uherského Brodu.
Ten je dopravním provozem více jak přetížený.
Obtěžujícího hluku tak konečně ubývá.
Před Drslavicemi se však vzhled řeky a jejího okolí „dramaticky“ mění.
Z ničeho nic se očím člověka nabídnou její malebné zákruty s bujnou stromovou a keřovou vegetací, často překrývanou houštinami po stromech se pnoucích plaménků.
Zde přítomná stromová vegetace je už hodně věkovitá, kterýžto dojem se hlavně týká přestárlých vrb.
Mnohé z nich neunesou váhu svých odumírajících větví, které následně padají do vody.
Vodní proud navíc svou erozivní činností podemílá nárazový břeh, ve kterém obnažuje kořenové systémy stromů.
Ty se pak podílí na bizarní tváři popisovaného úseku řeky.
Břehy jsou v těchto místech natolik „zdivočelé“, že poskytují optimální přírodní úkryty mnohým živočichům.
Kromě jiných i bobrům.
Jejich úkryty jsou v břehu docela dobře patrné.

Slavíček

Na vícero příbřežních kmenech stromů je patrná jejich destruktivní činnost.
Bobři ohryzávají stromy dolními řezáky, horní jim při tom slouží jako páka. Troufají si i na mohutnější stromy, i když běžně kácí stromy mnohem menší.
Jeden bobr prý je schopen porazit stromek s poměrně silným kmenem do půl hodiny. Bobři jsou převážně noční zvířata, ale někdy začínají svou práci už odpoledne.
Já však kráčel podél Olšavy v dopoledních hodinách, takže jsem neměl tu čest je vidět při „práci“.

Slavíček

Nahlodaných stromů bylo mnou vidět více.
Lidé jsou si těchto škod způsobených hlodavci, vědomi a alespoň se snaží omezit jejich ničivou činnost drátěným pletivem, kterým obemykají báze dřevin.

Slavíček

Hlodavci si ale určitě za čas najdou stromy pletivem nechráněné.
Po tomto vizuálně velmi zajímavém úseku se znovu řeka ukládá do klidu, takže její tok na delší dobu mnoho zajímavostí lidskému oku nenabízí.
Z vegetace je na březích k vidění jen nějaký ten topol bílý, o kousek dál zase osamocený ořešák. Zato však v těchto místech oceníme rozhled do okolí, zejména pak v jižním směru na Oboru se vzpomínkou na tam kdysi existující zámeček.
Oživení stereotypního vzhledu řeky konečně přináší malá elektrárna s důmyslným mechanizmem na náhonu, masivnějším jezem i přilehlou budovou energetického zařízení.

Slavíček

Mohl jsem do něho se svolením jeho spolumajitele dokonce vstoupit a obdivovat v plné chodu Francisovu turbinu.
Dá prý denně 20 kWh.

Slavíček

Občas se musel vodní náhon od nanášených trav pomocí česla čistit.
Opět se bylo na co dívat.

Slavíček

Do Olšavy v těchto místech vnášejí své vody z jihu Vlčnovský, ze severního směru pak Hradčovický potok.
Průtokem významnější je však Holomňa z Pašovicka.

Slavíček

Řeku v prostoru Drslavic a zejména následných Veletin překlenuje řada řádně udržovaných a docela pohledných silničních mostů.

Slavíček

Podstatných chyb na jejich mostních konstrukcích nebylo vidět, rovněž nátěry jejich zábradlí na oko člověka působily přívětivě.

Slavíček

Samotné obci Veletiny se však říční tok s bermami, tedy vnitřními terasami vodního koryta, obloukem víceméně vyhýbá.

Řeka si nachází cestu, obklopena zemědělskými pozemky, již poměrně rozsáhlou říční nivou. Ta řece umožňuje pozměnit tok hned meandrem směrem k silnici, o kus dál zase jiným k železniční trati na straně protilehlé.
Že se ale tady v prostoru kroutící Olšava dokáže za nepříznivých povětrnostních situací pořádně rozparádit, o tom svědčí zápis v kronice z července 1997, kdy povodeň nevídaných rozměrů ohrožovala řadu obcí k řece přilehlých.
Nechejme tedy písemný záznam „hovořit“!

VODA STOLETÍ
Kronika obce Veletiny, zápis z roku 1997.

„Vydatné dešťové přeháňky od 4. července přešly v průběhu dalších dnů v trvalé deště, které zvláště na severní Moravě a v celém povodí řeky Moravy způsobily obrovské škody materiální i na lidských životech, takže se jednalo o celonárodní katastrofu, jaké není pamětníka.
Přestože naše oblast, resp. povodí Olšavy, byla jenom lokálně postižena, i tady voda napáchala velké škody.
Dne 7. července vodou z Olšavy byly zaplaveny pozemky za železniční tratí.
Neustávající deště a přeplněné vodní nádrže na horním toku Olšavy způsobily zvýšení její vodní hladiny natolik, že 8. července v dopoledních hodinách byly vodou zaplaveny pozemky v tratích: Dlouhé, Nivky, Losky, Záhumenské, Za mosty, Na bařinách a všechna pole mezi starou a novou silnicí.
Z obytných domů byl zaplaven dům č. 130.
Doprava na silnici E55 v úseku Veletiny – Uherský Brod musela být odkloněna na starou silnici přes Hradčovice v důsledku ohrožení mostů v Havřicích a Uh. Brodě.
V obci voda zatopila sklepy domů na návsi, ZOD Poolšaví vznikla škoda zaplavením 85 ha pšenice a drobným pěstitelům na bramborách a zelenině na uvedených tratích. 9. července přestalo pršet a voda postupně opadla.
Přerušená vlaková a autobusová doprava se postupně obnovovala od 18. do 25. července. Naposled zahrozilo počasí u nás 25. července v časných ranních hodinách velkou průtrží mračen nad vlčnovskými Čupami.
Velké množství vody se však téměř stejným dílem rozdělilo do tří povodí potoků: Vlčnovského, Korytnice a Okluků, takže k podstatným škodám nedošlo.
28. července byla obnovena dodávka vody z vodovodu. Byla to však jenom voda užitková, kterou bylo nutno před použitím 10 minut převařit.
Tím byl ukončen dovoz vody do obce cisternou v množství 4.000 l denně. Plodiny v zamokřené půdě během teplých dnů podléhaly zkáze, hlavně brambory rychle hnily.
Ve středu 23. července ve 12 hodin minutou ticha a ve čtvrtek 24. července v poledne se rozezněly zvony a sirény.
V celé České republice byl na jednu minutu zastaven provoz k uctění památky 48 lidských obětí ničivých záplav.“
Co dodat více?

archiv Veletiny

A tak raději znovu k současnosti!
Po opuštění okraje Veletin se vodní tok blíží k Podolí. I to má na něm instalovanou malou soukromou elektrárnu.
Za ní se posledním velkým obloukem Olšava stáčí k severu, aby se za nevábně vypadajícím rezivějícím železničním mostem ocitla poblíž přírodní rezervace – „Popovické stráně“ s chráněnou květenou, ale i zvířenou.
Ještě před ní zákruty, odborněji řečeno meandry, v korytu řeky vytvářejí štěrkové náplavy, mělčiny a periodické tůně s cennými zástupci živočišné říše.

Michal Kotásek

Severní, ostře se svažující břeh řeky je pokryt vzhledově takřka pralesní formací druhově rozmanitých dřevin.
Samotná přírodní rezervace je tvořená hlavně pásy remízků s hlohy, planými růžemi, zplanělými slivoněmi atd.
Pochopitelně nechybí ani stromový porost se svými zástupci, jako je vrba bílá, olše lepkavá, jasan ztepilý, z nepůvodních druhů se v ní vyskytuje trnovník akát a javor jasanolistý.

Slavíček

Ornitologové zase uvádějí ťuhýky, žluvy, pěnice, konipasy, krutihlavy, strakapoudy, žluny, ze sov třeba kalouse ušatého.
Občas se poštěstí zde narazit i na číhajícího lovce, volavku. Je velmi opatrná, jakmile se někdo k ní přiblíží, okamžitě vzlétá.
Entomologové si v této lokalitě zase „pošmáknou“ na mnoha hmyzích zástupcích, třeba na výskytu přástevníka kostivalového.

František Kopeček

Bujný okolní porost je jen s obtížemi člověkem prostupný.
Na opačném, tedy nivním břehu řeky dělají na procházejícího mimořádný dojem k nebi se pnoucí topoly černé.
Mnohé z nich však již svým věkem dožívají, čehož je dokladem silný opad jejich větví.
Koryto řeky je rovněž do značné míry „obdařeno“ napadanými větvemi, které v něm zaklíněny zůstávají, anebo jsou vodním proudem dále unášeny.

Slavíček

I v těchto místech řeka nejednou zazlobí. To tehdy, když se její vody při zátopách rozlejí po širošírém okolí.
Asi se musí občas rozběhnout, trochu si zadivočit, ale pak zase bývá na delší dobu pokojná.
Obrazně řečeno jejími slovy:
"Věřte mně, lidé, nerada vám ubližuji, ale čas od času si musím tu svoji cestu trochu pročistit, učesat trávu na břehu, obejmout stromy, a když přitom navštívím i vás, chápu, tak vůbec nemáte radost.
Když přijdou velké deště a moje hladina se zvedne, tak se na těchto místech vždycky ráda obloukem do stran rozmáchnu.
Tato skutečnost mně poskytuje nebývalou volnost, nejednou pak nabývám pocitu, jako bych si rozhodila vlasy a uvolněně mohla pokračovat dál."
Tolik její vyznání.
Rozsáhlejší lužní vegetaci bychom v těchto končinách hledali poněkud předčasně, ale přece se nabídne našemu oku k obdivu jeden úsek řeky, o kterém širší veřejnost příliš neví.
Je však svým vzhledem kouzelný a přitažlivý ve všech svých ročních obdobích.
Nalézá se v délce několik set metrů mezi Míkovicemi a Podolím.
Jde o Přírodní památku Olšava.
V těch místech řeka nikdy nebyla spoutána regulacemi, její vývoj byl naštěstí ponechán přirozenému dění, a ona se lidem za to odměnila nádhernými ukázkami toho, jak kdysi vypadala ve svém původním pojetí.
Ona lokalita byla v roce 1999 vyhlášena přírodní památkou a není pochyb, že se tak stalo zcela oprávněně.
Je totiž uceleným komplexem ojedinělých geologických, botanických a zejména zoologických zajímavostí.
Přes jeho nevelkou rozlohu lidé mohou na této lokalitě spatřit na březích bohaté porosty košatých vrb, statných topolů bílých, trnovníků akátů, olší a dalších typických vlhkomilných dřevin.
Dostat se k této lokalitě však není vůbec jednoduché.
Přístup k ní je zatarasen téměř neproniknutelnými houštinami plaménku plotního, ptačího zobu, brslenu evropského, bezu černého a řadou dalších známých i méně známých druhů křovin.

Bohatě je na přilehlých březích zastoupen i bylinný porost, ten tu tvoří husté polštáře kopřiv, omanů, kostivalů a dalších bylin.
Samotné koryto řeky je místy zavaleno padlými, věkovitými stromy s bizarně pokroucenými, již mnohdy odumřelými větvemi.
Asi tak kdysi vypadala původní vegetace!
Co však neznalý člověk při své návštěvě tohoto místa patrně neočekává, to jsou mohutné a kolmé břežní stěny.
Jsou tvořeny okrově zbarvenou spraší a podobně utvářenými sprašovými hlínami, které místy dosahují až dvanáctimetrové mocnosti.
Spraše jsou čtvrtohorní prachové navátiny ze studeného tehdejšího období. Jsou málo soudržné a dříve se používaly jako materiál na cihlářské výrobky.
Už na první pohled hrozí tyto navátiny sesunutím do koryta. Pokud se tak stane, řeka se jich ujme a odnáší po proudu dále.
Tyto sprašové útvary svou mohutností snad ani nemají v naší republice konkurenci.
Jsou pro případné laické pozorovatele něčím zcela výjimečným a pro zasvěcené odborníky cenným studijním jevem.

Mikroregion Dolní Poolšaví

Zde je však třeba varovat případné návštěvníky, aby se nepřibližovali k těmto téměř kolmým stěnám seshora, neboť jim hrozí pád do hlubin s fatálními následky.
Břehy řeky však v těchto místech upoutávají nejenom samotným vzhledem, ale i svým pestrým živočišným světem.
Na své si zde přijdou především znalci ptactva, ornitologové, neboť vidět zejména v době hnízdění ve stěnách břehů ledňáčky říční, to se nepodaří jen tak někomu.
Výskytem je zde i strakapoud malý, rákosníci, rehci, žluny, žluvy a cvrčilky.
Při trošce štěstí je tu možné v patřičnou roční dobu zaslechnout i slavíka obecného a pozorovat řadu dalších ptačích druhů.
Z tohoto zajímavého místa řeka „ubíhá“ s pravostranným přítokem Olšovec směrem k Véskám a Kunovicím.

Její koryto se opět stává vzhledově fádním, i když pečlivě upraveným. Někdy až příliš, navíc vegetace kolem něj je jen sporá.
Občas zde může člověk opět zahlédnout číhající volavku popelavou.

Slavíček

Vodní tok zde již nejeví tendenci k častým zákrutům, pouze před Kunovicemi jedním tak činí, aby se záhy řeka vnořila do ulic tohoto města.

Slavíček

V Kunovicích je její koryto pečlivě tvarované, v některých případech působí až příliš uhlazeně. Vzhledově jeví téměř geometrickou pravidelnost.
Horko těžko se v tomto jejím vzezření hledá nějaké vybočení z dokonalosti realizovaného vodohospodářského díla.
To vše je sice na první pohled pěkné a nepochybně účelné, ale k původnímu přírodnímu rázu má hodně daleko.
Obdobný charakter si řeka zachovává i ve svém následném směřování ke Kunovskému lesu, což oborníky vede k následující úvaze:
„Geometrizace a neměnnost koryta v dlouhých úsecích je totiž příčinou nežádoucí stejnorodosti vodního prostředí, a tím i ke ztrátě ekologické hodnoty řeky.
Přijatelnější by naopak byl nepravidelný a proměnlivý tvar říčního toku se žádoucím zasahováním kořenů do jeho průtočného profilu.
Takový vzhled by byl předpokladem pestrých poměrů vodního prostředí, jeho vysoké samočisticí schopnosti spoluúčastí rostlinných a živočišných společenstev.“
Nezbývá než s těmito závěry částečně souhlasit.
Ale paradoxně v tomto poněkud jednotvárném průběhu Olšavy Kunovicemi se mně podařil mimořádný fotografický úlovek.
Vyfotil jsem zahnízdivšího morčáka velkého, jehož přítomnost na jižní Moravě je ojedinělá, což mně potvrdil předseda ornitologického spolku.
Vidět ta jeho mláďata, jak následují či se vezou na hřbetu své matky, bylo více jak působivé.

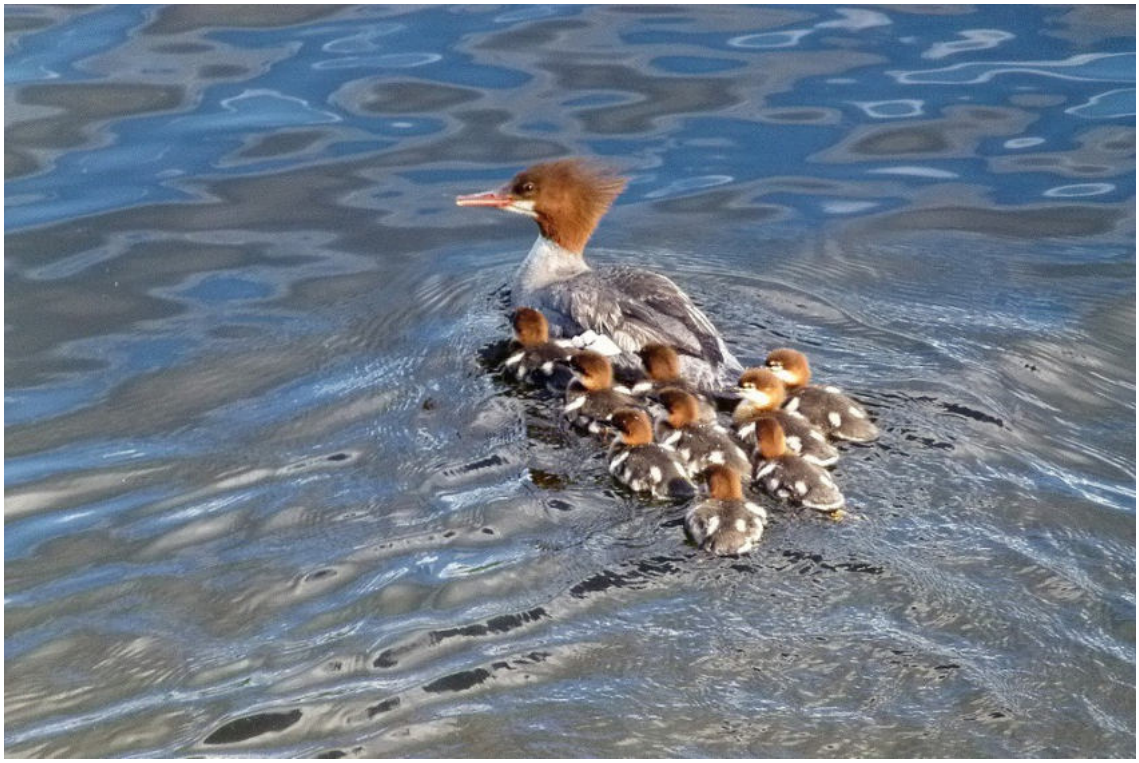

Slavíček

Ale to už Olšava v tomto přírodě vzdáleném „šatu“ míjí nedaleké letiště a přilehlé tovární objekty, aby se ve svém závěrečném úseku zanořila do již uvedeného rozsáhlého lesního komplexu Kunovického lesa.
Ozdobou jejích břehů se stává pohledný lužní les, tvořený zejména dubem letním, jasanem úzkolistým a jilmem ladním.
Můžeme v něm pozorovat celé spektrum druhů rostlin a živočichů, z nichž mnohé patří mezi vzácné a chráněné.
V sezónních tůních kolem řeky žijí poměrně vzácní korýši: listonoh jarní a listonoh letní a taktéž žábronožka sněžní.

V prosluněných a teplých okrajích lesa se dá spatřit kriticky ohrožený pestrokřídlec podražcový. Tento středně velký denní motýl se v rámci České republiky vyskytuje jenom na jižní Moravě.
V lesích hnízdí vzácné druhy ptáků jako například strakapoud jižní, lejsek bělokrký nebo dravec, luňák hnědý.
Procházka podél břehů řeky Olšavy se tak stává pro každého člověka možnou odměnou, zejména pak za příznivého počasí.

Slavíček

Žel, na jejím konci se nachází místo, ve kterém Olšava končí svůj běh krajinou, kde uzavírá svoji „životní“ pouť.
Vlévá se do své mohutnější sestry, řeky Moravy.
Nenápadně, tichounce, ale působivě.
Na soutoku obou řek by tak měl každý člověk alespoň chviličku postát a poděkovat naší slovácké řece za vše, co pozitivního dala a dává okolní přírodě, a konec konců všem lidem v jejím okolí.

František Chrástek

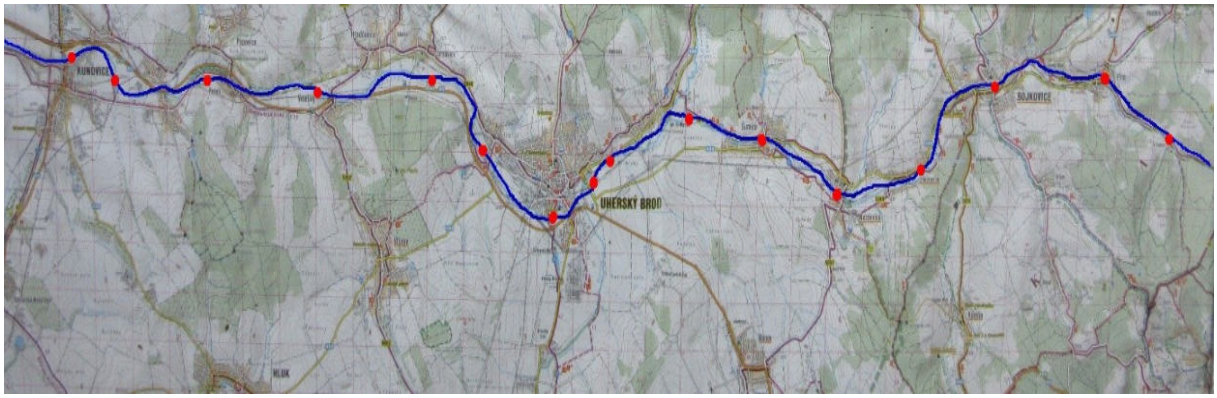

Fotografie pana Františka Chrástka z Kunovic jsou pak uměleckým ztvárněním této naší řeky.

Podzimní scenérie konečného úseku toku Olšavy

Všechny zbývající (přebarvené) František Chrástek z Kunovic !

Barvami nepřirozené, ale stejně pěkné!

Poolšaví v zimním hávu

Jarní habitus Olšavy je však již plný životního optimismu

Olšava

Touhou svého zrození maličká
zpoza země pramenem vytéká
cestičku hledá, bloudí mladinká
na spatření světem přáním čeká

chvilku ve stráni větvemi zdržena
lesem ticha zeleně proplouvá tiše
pocitu chladu, stíny vrb sbratřena
romancí svého toku historii píše

proud se stává potůčkem třpytu
krajina ho hladí s pocitem věna
spěchá s rozpaky v nivu svého citu
stává se srdcem s ním zasnoubena

záhy prostřena v širokou nivy dlaň
i nadále vlhnou břehy jí milované
jak v lesním šeru ladně běžící laň
po boku sestrou Moravou se stane